

A harmadfokú eljárás

Jelige: másodfellebbezés

***„A törvényt megszegik, de
törvény nélkül nincs élet.”***

Thomas Mann

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	4
II. Történeti áttekintés	6
1. A Bünvádi Perrendtartás	6
2. Az új büntetőeljárás törvény	7
III. Törvényi szabályozás	11
1. A harmadfokú bírósági eljárás általános szabályai	11
1. 1. A harmadfokú eljárás fő szabályai a Be-ben.....	11
1. 1. 1. A harmadfokú bíróság határozatai	14
2. Különbségek a másodfokú és harmadfokú eljárás között	16
3. A harmadfokú eljárásra vonatkozó joggyakorlat	18
IV. A kétfokú rendes jogorvoslati rendszer Európában	20
1. Németország	20
1.1. A német büntető eljárásjog forrásai	20
1. 2. A német perorvoslati rendszer.....	20
2. Olaszország	22
2. 1. Az olasz büntető eljárásjog forrásai	22
2. 2 Az olasz perorvoslati rendszer	23
2. 2. 1. A kényszerintézkedésekkel kapcsolatos jogorvoslatok.....	23
2. 2. 2. A fellebbezés és a rendkívüli jogorvoslatok.....	24
2. 2. 3. A felülvizsgálat (ricorso di cassazione).....	24
3. Egyesült Királyság	25
3. 1. Jogforrások az angol jogrendszerben	25
3. 1. 1. Angliában és Walesben	25
3. 1. 2. Skóciában	25
3. 1. 3. Észak-Írországon	25
3. 1. 4. A büntetőeljárás jogforrásai	26
3. 2. Anglia és Wales bírósági szervezetrendszere.....	27
V. A harmadfokú eljárás a gyakorlatban.....	30
1. Bíróságok ügyforgalma	30
2. A harmadfokú ügyek sajátosságai	33
2. 1. Befejezett ügyek megoszlása az eljárás időtartama szerint.....	33
2. 2. A harmadfokon előforduló bűncselekmények	34
2. 3. Vádoltak száma a harmadfokú ügyekben	34
2. 4. Fellebbező vizsgálata a harmadfokú ügyekben.....	35
2. 5. A harmadfokú határozatok fajainak gyakorisága.....	35
2. 6. Tényállás helyesbítése, kiegészítése az iratok alapján, és a megalapozatlanság.....	35
3. Jogszabályi változás/változtatás kérdése.....	39
4. Elérte-e célját a harmadfokú eljárás bevezetése?	39
VI. Záró gondolatok	40
Irodalomjegyzék.....	42
Rövidítések jegyzéke.....	44

I. Bevezetés

Thomas Mann nagyon bölcsen mondta: „*A törvényt megszegik, de törvény nélkül nincs élet.*” Egyetérték vele. Véleményem szerint, amióta élet van a Földön, azóta léteznek normák, amelyek szerint az emberek, a különféle társadalmak élnek. Egyes szabályokat később írásba foglalták, mások a mai napig íratlan formában vannak jelen. Ahhoz, hogy egy társadalom békében, rendezetten éljen, szükség van ezekre a szabályokra, szükség van a törvényekre. Voltak, vannak és lesznek is mindig olyanok, akik ezeket megszegik, ezért van szükség iránymutatásra, hogy ezeket a törvényszegőket, hogyan vonjuk felelősségre. Meg kell határozni az ellenük folytatott eljárás szabályait. Ennek a feladatnak az ellátására jöttek létre az eljárásjogi törvények, és ennek lefolytatásához szükséges intézmények.

Dolgozatom témájául a harmadfokú eljárást választottam, amely - valamint ehhez hasonló intézmény - csak néhány államban található meg. A legtöbb országban, csak az első és a másodfokú eljárást, az egyfokú rendes jogorvoslati rendszert alkalmazzák, mivel úgy tartják, hogy egy fellebbezési lehetőséggel is kielégítik a jogorvoslathoz való alkotmányos jogot és eléri a kívánt célt, a vádlott büntetőjogi felelősségre vonását, vagy adott esetben annak hiányának megállapítását. Hazánk sem tartozott mindig azok közé, akik szabályozzák a kétfokú jogorvoslati rendszert, a történelem során hol bevezették, hol megszüntették. Munkámat azzal kezdem, hogy megismertetem a harmadfokú eljárás történeti előzményeit és igyekszem arra a kérdésre is választ adni, hogy mivel indokolták adott esetben a megtartását vagy az eltörlését.

Művemben bemutatom a harmadfokú eljárás hatályos szabályozását, hasonlóságait, különbségeit a másodfokú eljárástól és alkalmazásának körülményeit.

Említettem már, hogy jelenleg nagyon kevés állam alkalmazza a kétfokú perorvoslati rendszert, nem sok államban lelhető fel olyan intézmény, amely párhuzamba vonható a harmadfokú eljárással. Ezzel az elnevezéssel, hogy „harmadfokú eljárás” csak hazánkban találkozhatunk. Természetesen dolgozatomban ennek ismertetésére helyezem a hangsúlyt, de röviden betekintést nyújtok egy-két hasonló modellbe, mind a kontinentális, mind az angolszász jogrendszerű országok perorvoslati rendszeréből, annak függvényében, hogy mennyi forrás és információ áll rendelkezésre, ezen országokra és eljárásukra vonatkozóan.

E téma mellett határoztam el magam, mert bevezetése óta érzékeny jogterület és még mindig egyesek szerint nincsen rá szükség, míg mások fennmaradása mellett teszik le a voksukat. Valamint azért, mert hazánkban még nem született eddig összefoglaló mű róla.

Mint tudjuk, egy téma körbejárásához nem elégséges az elméleti háttért feltárni, éppen ezért a gyakorlat elemzését is célul tűztem ki. Ehhez a Pécsi Ítéltábla bírái is segítséget nyújtottak, elbeszélgettek velem tapasztalataikról. A gyakorlat mélyebb vizsgálata után válaszokat kaptam az általam feltett kérdésekre, amelyeket felvázolok a dolgozatom zárásaként.

Remélem munkám mindenki számára új ismeretek szerzésére ad lehetőséget és elgondolkodtat mindenkit, hogy vajon van-e helye a jelenlegi szabályozásban a harmadfokú eljárásnak.

II. Történeti áttekintés

A ma harmadfokú eljárásként megjelölt szabályoknak sokoldalú jog- és intézménytörténeti előzményei vannak, ezért indokoltnak tartom, hogy ennek bemutatásával kezdjem a dolgozatomat.

1. A Bünvádi Perrendtartás

Hosszas előkészületi munkák után alkották meg hazánk első büntető eljárásjogi kódexét, amely módosításokkal csaknem fél évszázadig hatályban maradt. A *Bp.* vegyes rendszerű volt (vizsgálóbíró és esküdtszék is működött) és főbb elvei között sorolta fel a jogorvoslat megengedését. Az eljárás menete a következőképpen zajlott: a nyomozó hatóság által végzett nyomozást bírói vizsgálat, vádemelés, majd vádtanácsai eljárás követte – amely a vád megalapozottságáról hivatott döntené – és ezután került sor az első-, fellebbezés esetén a másod-, semmisségi panasz esetén, pedig a harmadfokú eljárásra. A jogerős döntések ellen perújrafelvétellel vagy a jogegység érdekében használt perorvoslattal lehetett élni. Hazánk büntető eljárásjogának történetében elsőként itt jelenik meg a kétfokú perorvoslati rendszer. A kiegyezés után megszületett az első bírósági szervezeti törvény, az *1871. évi XXXI. törvénycikk*, amely elsőfokú bíróságokként a királyi járásbíróságokat és a királyi törvényszékeket nevezte meg. Harmadfokú jogkörrel, pedig kezdetben csak a Curia rendelkezett, később az 1890-től működő 11 táblabíróság is megkapta a másodfokú jogköre mellé a harmadfokú jogkört.¹

„Semmisségi panasz csak jogkérdésben volt előterjeszthető, az alaki és anyagi semmisségi okok lényegében ugyanazok voltak, mint a másodfokú eljárásban. (...) Az alaki semmisségi okoknál megszorítást alkalmazott a törvény, nevezetesen olyan alaki semmisségi okot, amelyet a másodfokú eljárásban nem érvényesítettek, a semmisségi panaszban sem lehetett kifogásolni. Szintén nem volt helye semmisségi panasznak, olyan vélt alaki semmisségi ok miatt, amelyet a másodfokú bíróság már megvizsgált és alaptalannak talált. Nyilvánvalóan helye volt azonban olyan alaki semmisségi ok miatt a semmisségi panasznak, amely a másodfokú eljárásban merült fel. Az anyagi semmisségi okok tekintetében ezek a korlátozások nem álltak fenn.”²

Alaki semmisségi ok volt ha: az ítélebíróság nem volt törvényesen megalakítva; hatáskörét túllépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki; a törvény szerint kizárt bíró volt a tagja; a nyilvánosságot törvényes ok nélkül zárták ki és így tovább. Anyagi semmisségi ok volt például: ha a bíróság a büntető törvénynek megfelelő

¹ Bánáti János, Belovics Ervin, Csák Zsolt, Sinku Pál, Tóth Mihály, Varga Zoltán: Büntető eljárásjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006., 29-38. o.

² Kardos Sándor: A harmadfokú bírósági eljárásról. Előterjesztés, Debrecen, 2008. november 26., Debreceni Ítéltábla Büntető Kollégium, 1.o.

rendelkezését nem alkalmazta vagy tévesen alkalmazta ama kérdésekben, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapítja-e valamely bűncselekmény tényálladékát; a bűncselekményt a büntető törvényeknek melyik rendelkezése szerint kell minősíteni; a beszámíthatóságot, a bűnvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok és amelyek forog fenn.³

A kódexnek több novellája is született, ezek közül az 1930. évi XXXV. törvénycikk emelkedik ki, amely az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása jegyében keletkezett. Felmerült a kétfokú fellebbvitel egyfokúra történő változtatása is. A háború utáni években a szovjet jog fokozatos átvételére került sor, ami inkvizitórius túlsúlyú vegyes rendszerhez vezetett. Az 1949. évi XI. törvénnyel vált egyfokúvá a fellebbvitel.⁴ A későbbiekben hatályban levő büntető eljárásjogi jogszabályok közül, nevezetesen a II. Bp., a II. Bp. módosításáról szóló II. Bpn., a I. Be., és a II. Be. a harmadfokú eljárás, valamint a kétfokú perorvoslati rendszer tekintetében nem hozott változást.

2. Az új büntetőeljárási törvény

1994-ben a 2002/1994. (I. 17.) számú Kormányhatározat fogadta el az új büntető eljárási törvény koncepcióját. Ennek fő követelményei között fogalmazták meg, hogy „biztosítani kell a kétfokú rendes jogorvoslatot”, ezzel felvillantva annak újra bevezetésének szükségességét.⁵ 1995-ben az igazságügy-miniszter létrehozott egy bizottságot, amely közel kétéves munka után 1997 júliusára elkészítette az új törvény tervezetét. Ezt a tervezetet a Kormány a szakmai viták lefolytatása után 1997 októberében az Országgyűlés elé terjesztette. Az Országgyűlés 1998. március 10-én, 1998. évi XIX. törvényként elfogadta a felfogásában és rendszerében részben új büntető eljárási kódexet, amely bevezette a kétfokú jogorvoslati rendszert.⁶ Továbbra is a helyi bíróság járt el elsőfokú bírósággként, de bővítette a törvény a megyei bíróság kiemelt hatáskörét. Az ún. harmadfokú eljárásban, amelyet a törvény felülvizsgálati eljárásnak nevezett, kizárólag jogkérdésben döntöttek. A felülvizsgálati kérelemben alaki semmisségi okokra (pl. a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, hatáskörét túllépte stb.) és anyagi semmisségi okokra (pl. a vádlott bűnösségének megállapítására vagy felmentésére a törvény megsértésével került sor stb.) is lehetett

³ Bp. 384-385. §

⁴ Bánáti János, Belovics Ervin, Csák Zsolt, Sinku Pál, Tóth Mihály, Varga Zoltán: Büntető eljárásjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006., 29-38. o.

⁵ Bánáti János, Belovics Ervin, Csák Zsolt, Sinku Pál, Tóth Mihály, Varga Zoltán: Büntető eljárásjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006., 29-38. o.

⁶ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

hivatkozni. A büntetés mértékét a harmadfokú bíróság csak akkor módosíthatta, ha megváltoztatja a bűncselekmény minősítését, illetve ha megállapítja, hogy a büntetést más törvényi keretek között kell kiszabni. E korlátozást akkor oldotta fel a törvény, ha a vádlott bűnösségét eltérő tényállás alapján a másodfokú bíróság mondja ki. A kétfokú jogorvoslati rendszer szűkítette a rendkívüli felülvizsgálat igénybevételének lehetőségét, amelyet a felülvizsgálati eljárás mellett hozott létre rendkívüli perorvoslatként. A két intézmény hasonló elnevezése problémák születését sejteti.⁷ Azonban a törvény néhány rendelkezésének előkészítettségéről megoszlottak a vélemények és felmerült, hogy az új Be. bizonyos intézményeit, pl. a négyszintű bírósági szervezetet ismételten, alaposabban meg kell vizsgálni. Ebből következett, hogy az eredetileg 2000. január 1-én tervezett hatálybalépést 2003-ra elhalasztották. Közben megfigyelhető volt az új törvény és a régi kódex fokozatos „összeolvadása”.⁸ Az Országgyűlés az érvényes, de még nem hatályos Be. több rendelkezését átemelte az akkor hatályos Be. – be (ez a II. Be. volt), számos ellentmondást okozva ezzel az eljárási rendszerben. A hazai törvényhozás történetében erre eddig nem volt példa. Az új büntető eljárási törvény jövője bizonytalan lett.⁹

Az elfogadott 102/1999. (XII. 18.) Országgyűlési határozat szerint az új Be. hatályba lépésig az eredeti rendelkezéseit felül kell vizsgálni, és törvényjavaslatot kell benyújtani az Országgyűléshez a módosítása iránt. E határozat végrehajtása érdekében a bírói kar is kifejtette álláspontját az új Be. rendelkezéseivel és hatálybalépésével kapcsolatban és főként gazdaságossági szempontokra hivatkozva a kétfokú rendes jogorvoslat bevezetése ellen foglalt állást.¹⁰

2001. december 18-án az Országgyűlés elfogadta a Be. módosításáról szóló *2002. évi I. törvényként* kihirdetett jogszabályt – a Be. első novelláris módosítását – amely a Be. kétfokú rendes jogorvoslati rendszerét egyfokúvá alakította át, tehát a II. Be. szabályozását tartotta fenn. Indoka az volt, hogy „a kétfokú rendes jogorvoslati rendszer bevezetése sem alkotmányos, sem gazdaságossági szempontok alapján nem időszerű.”¹¹ A Be. második

⁷ Kardos Sándor: Jogorvoslat a büntetőeljárásban. In: Magyar jog, 2003/1. 23-24.o.

⁸ Bánáti János, Belovics Ervin, Csák Zsolt, Sinku Pál, Tóth Mihály, Varga Zoltán: Büntető eljárásjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006., 29-38. o.

⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

¹⁰ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

¹¹ 2002. évi I. törvény indokolása

novelláris módosításának, a 2003. évi II. törvénynek hatályba lépését követően is aktuális kérdés maradt a kétfokú rendes jogorvoslati rendszer újbóli visszahozása.¹²

A harmadfokú bírósági eljárás bevezetése indokolt és szükséges volt, mert a másodfokú bíróság, akár az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás alapján, akár attól eltérő tényállás mellett, juthatott ellentétes következtetésre a vádlott büntetőjogi felelősségét illetően, mint az elsőfokú bíróság és ez a jogorvoslathoz való jog sérelmével járt. Ugyanis előfordulhatott, hogy a vádlott büntetőjogi felelősségét (vagy annak hiányát) a másodfokú bíróság által rögzített tények alapozták meg, ezért rendes jogorvoslattal az ítéletet már nem lehetett megtámadni. A kétfokú rendes jogorvoslat kérdése a kodifikátorokat és az elmélet művelőit is foglalkoztatta, mégpedig olyan tekintetben, hogy hogyan képes a Legfelsőbb Bíróság (jelenleg Kúria) az elvi irányító szerepét, azaz az alsóbb bíróságok irányítását hatékonyan ellátni, ha kevés ügyet bírál el és azokat is csak rendkívüli jogorvoslat folytán (a négyszintű fórumrendszer és az egyfokú jogorvoslat miatt). Az *Alkotmánybíróság* is megállapította a 9/1992. (I.30.) határozatában a jelenleginél megfelelőbb jogorvoslati rendszer kialakításának szükségességét, mert az egyfokú jogorvoslati rendszer és a másodfokú eljárás szabályai előidézhetnek olyan helyzeteket, amelyek a fellebbezéssel nem teszik lehetővé bizonyos törvénysértések orvoslását. Továbbá kiemelte azt is, hogy nem feltétlenül szükséges alkalmazni a rendkívüli jogorvoslatot olyan helyzetekre, amelyeket rendes jogorvoslattal is megfelelően lehet szabályozni és orvosolni. Végül 2006. február 13-i ülésén az Országgyűlés elfogadta a Be. módosításáról szóló 2006. évi LI. törvényt – a harmadik novelláris módosítása - amely bevezette ismételten a kétfokú rendes jogorvoslati rendszert és a harmadfokú eljárást a Be. – be.¹³ A törvény indokolása, hogy „az egységes ítélezés szempontjából egy tagolt négyszintű bírósági szervezetben a büntető szakág nem működhet hatékonyan egyfokú fellebbezés mellett, a hatékonyság egyik eszköze a másodfellebbezés szabályainak megteremtése.”¹⁴

A történeti előzményeket olvasva láthatjuk, hogy a jogalkotó álláspontja időről – időre változott az egyfokú és a kétfokú jogorvoslati rendszert illetően és úgy gondolom még most sem találtuk meg a végleges megoldást és a jövőben is előkerülhet a harmadfokú eljárás megszüntetésének vagy hatályban maradásának kérdése. Véleményem szerint az a tény

¹² A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

¹³ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

¹⁴ 2002. évi I. törvény indokolása

mindenképpen cáfolhatatlan, hogy a Bp. döntő fordulatot jelentett a büntetőeljárás szabályozásában, mivel elsőként vezetett be egységes eljárást a büntető ügyekben és elsőként gyűjtötte össze a kor perorvoslatokra vonatkozó joganyagát és gyakorlatát.

III. Törvényi szabályozás

A büntetőeljárás több egymást követő szakaszból áll. Mindegyik szakaszban más és más a döntésre jogosult szerv. Ez a szakaszosság adja a büntetőeljárás garanciáját. A továbbiakban ismertetem, hogy szabályozza a jogalkotó az egyik „nem szükségszerű” szakaszt, a másodfellebbezési eljárást.

1. A harmadfokú bírósági eljárás általános szabályai

A harmadfokú bírósági eljárást elsősorban a Be. a 385-399. §-ban szabályozza. A harmadfokú eljárás speciális célja és szerepe miatt megkívánja, hogy rá vonatkozóan a törvény olyan külön szabályokat állapítson meg, amelyek a másodfokú eljárásban nincsenek jelen. Emellett jogbiztonsági szempontok is indokolják, hogy a két fellebbezési fórum eljárása elkülönüljön törvényi szinten. Természetesen számos hasonlóság is van köztük¹⁵, ezért is fogalmaz így a hatályos Be. 385. § - a , hogy : „*A harmadfokú bírósági eljárásban a másodfokú bírósági eljárásról szóló XIV. Fejezet rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell értelemszerűen alkalmazni.*”¹⁶ E rendelkezésnek a jelentősége abban áll, hogy nem akarta a jogalkotó teljesen önállóan szabályozni a bírósági eljárás mindegy egyes szintjét. Minden szintű eljárásban érvényesülnie kell a bírósági eljárás általános szabályainak, az adott szintre vonatkozó speciális szabályok mellett. Azzal, hogy a jogalkotó visszautal rendelkezésekre, látszólag nehezen áttekinthetőnek tűnik a törvény, de valójában ez adja a koherenciát az egyes normák és bírósági szintek között.¹⁷

1. 1. A harmadfokú eljárás fő szabályai a Be-ben

A másodfokú határozattal szemben, csak az elsőfokú ítélettel teljesen ellentétes másodfokú döntés esetén van helye fellebbezésnek: ha a másodfokú bíróság a büntetőjog szabályainak megsértésével

a) olyan vádlott bűnösségét állapította meg, illetőleg olyan vádlott kényszergyógykezelését rendelte el, akit az elsőfokú bíróság felmentett, vagy vele szemben az eljárást megszüntette;

¹⁵ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

¹⁶ Be. 385. §

¹⁷ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

b) olyan cselekmény miatt állapította meg a vádlott bűnösségét, amelyről az első fokú bíróság nem rendelkezett,

c) az első fokon elítélt vádlottat felmentette, vagy vele szemben a büntetőeljárást megszüntette.¹⁸

A harmadfokú eljárásban kizárólag jogkérdésben döntenek. Ezért a másodfokú határozat elleni fellebbezésben bizonyítást indítványozni, új tényt állítani vagy új bizonyítékra hivatkozni nem lehet. A jogorvoslati jognak további korlátja, hogy: ha az ügyész (pótmagánvádló) az elsőfokú bíróság ügydöntő határozata ellen a vádlott terhére nem jelentett be fellebbezést, a másodfokú bíróság ítélete ellen csak a vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése érdekében nyújthat be másodfellebbezést.¹⁹ A magánvádlót sem zárja ki a vádlott terhére fellebbezésre jogosultak köréből a törvény, de a Be. 513. § (1) bekezdése értelmében csak a vádlott terhére fellebbezhet a harmadfokú bírósághoz. Ez a rendelkezés a különjárásokról szóló fejezetben található meg a magánvádas eljárásra vonatkozó rendelkezések között.²⁰

Az a), b), és c) pont sorolja fel a fellebbezési okokat. Megállapíthatjuk, hogy harmadfokú eljárásra abban az esetben kerül sor, ha a büntetőjogi felelősség tárgyában születik törvénysértő határozat. Az elsőfokú bíróság törvénysértéseit a másodfokú bíróság hivatott orvosolni, ezért logikus, hogy a harmadfokú eljárásban csak a másodfokú eljárást és a másodfokú döntést vizsgálják.

Az ítéletátlák járnak el harmadfokú bíróságként, ha törvényszékek hoztak döntést másodfokon. Abban az esetben, amikor az ítéletátlák ítéleztek másodfokú bíróságként a Kúria jár el harmadfokon.

Az a) pont szerinti kényszergyógykezelés esete azért indokolt, mert annak elrendelésének feltételei, végrehajtásának szigorú, szabadságvesztéssel járó körülményei indokoltá teszik, hogy elrendelésekor a törvény biztosítsa a harmadfokhoz fordulás lehetőségét. A c) pont esetében annyit szükséges kijelenteni, hogy a büntetőjogi felelősség

¹⁸ Herke Csongor-Fenyvesi Csaba-Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012., 345-347. o.

¹⁹ Herke Csongor-Fenyvesi Csaba-Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012., 345-347. o.

²⁰ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

tárgyában hozott eltérő tartalmú döntésnek nem kell törvénytörőnek lennie ahhoz, hogy a harmadfokú bírósághoz való fellebbezést megalapozza.²¹

A harmadfokú eljárás nem zárja ki természetesen, hogy ugyanabban az ügyben felülvizsgálati eljárást is lefolytassanak. Azonban nem lehet helye felülvizsgálatnak azokra az okokra hivatkozva, amelyek lehetőséget adnak a harmadfokú eljárásra.

A másodfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel meg nem támadott része jogerőre emelkedik.

Érvényesül a teljes revízió elve. A harmadfokú bíróság a másodfokú, valamint az elsőfokú eljárást is felülbírálja, nem csak a megtámadott részben, hanem az eljárási szabályok betartását és a másodfokú ítélet megalapozottságát is hivatalból vizsgálja, függetlenül attól ki fellebbezett. A harmadfokú bíróság bizonyítást nem vesz fel, és általában kötve van a tényálláshoz, amelynek alapján a másodfokú bíróság az ítéletét meghozta, kivéve, ha ez a tényállás megalapozatlan. Azonban ha az iratok alapján vagy a helyes ténybeli következtetés levonása útján kiküszöbölhető a megalapozatlanság, a harmadfokú bíróság a tényállást hivatalból kiegészíti, vagy helyesbíti.²² Megalapozatlan és érdemi felülbírálatra alkalmatlan a másodfokú bíróság ítélete, ha a vádlott bűnösségét megállapító elsőfokú ítéletében rögzített tényállástól eltérő tényállást állapít meg, és a vádlottat felmenti, de határozatának indokolásában nem ad számot arról, milyen tényekből vont le az elsőfokú bíróság ítéletétől eltérő következtetéseket, illetve állapított meg eltérő tényállást (BH 2007. 366). Ha a megalapozatlanságot bizonyítás nélkül nem lehet kiküszöbölni, mivel a harmadfokú eljárásban nincs helye bizonyításnak, a harmadfokú eljárásban hatályon kívül kell helyezni a megalapozatlan másodfokú határozatot és új eljárás lefolytatására kell utasítani a másodfokú bíróságot.²³

A másodfellebbezés előterjesztésére és visszavonására a másodfokú eljárás szabályai az irányadóak. Hasonló szabályok érvényesülnek a másodfellebbezés elintézésére, előkészítésére, elutasítására, az áttételre és az eljárás felfüggesztésére vonatkozóan. A harmadfokú eljárásban két eljárási forma létezik: a tanácsülés és a nyilvános ülés (általános forma ez). A nyilvános ülésen az ügyész, az egész harmadfokú eljárásban a védő részvétele kötelező. A tanácsülésre tartozó ügyben is van helye nyilvános ülés kitűzésének. Nyilvános

²¹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.

²² Balla Lajos: A harmadfokú eljárás néhány aktuális kérdése. Előadás, Budapest, 2010. január 18., Magyar Bíróképző Akadémia, A harmadfokú eljárás

²³ Herke Csongor-Fenyvesi Csaba-Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012., 345-347. o.

ülés esetén a tanács elnöke a másodfokú ítélet elleni fellebbezést benyújtókat értesíti a tanácsülés kitűzéséről és arról, hogy kiegészíthetik másodfellebbezésüket, vagy a más által bejelentettekre észrevételt tehetnek. A vádlott javára tanácsülésen is lehet dönteni, ilyenkor, ha csak a vádlott javára jelentettek be másodfellebbezést, akkor a nyilvános ülés kitűzésére csak indítvány esetén kerül sor. A nyilvános ülésre a vádlottat, a védőt, valamint a pótmagánvádló jogi képviselőjét idézni kell. Értesíteni kell az ügyészt, a pótmagánvádlót, a sértettet, valamint a másodfellebbezést benyújtókat.²⁴

1. 1. 1. A harmadfokú bíróság határozatai

A másod- és harmadfokú bíróság döntései között nincsenek eltérések. A különbség a határozatok tartalmában van. A megalapozatlansági hiba akkor sem küszöbölhető ki harmadfokon, ha csak részleges, mert az bizonyítás felvételét igényelné, amire nincs mód a harmadfokú eljárásban.²⁵

„396. § (1) A harmadfokú bíróság - az e törvényben meghatározott esetekben - a fellebbezéssel megtámadott másodfokú ítéletet helybenhagyja, megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi, illetőleg a fellebbezést elutasítja.

(2) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén ítélettel, egyébként végzéssel határoz.

(3) A határozat indokolása tartalmazza, hogy ki, miért fellebbezett, és kifejti a harmadfokú bíróság döntésének indokait.”²⁶

A harmadfokú bíróság az (1) bekezdésben olvasható négyfajta határozatot hozhatja. A harmadfokú eljárás a határozati fajták tekintetében vegyes rendszerű.²⁷ A következő táblázattal ábrázolom a harmadfokú bíróság határozatainak csoportosítását.²⁸

²⁴ Herke Csongor-Fenyvesi Csaba-Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012., 345-347. o.

²⁵ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o

²⁶ Be. 396. § (1) – (3) bekezdés

²⁷ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o

²⁸ Herke Csongor - Hautzinger Zoltán: Büntető eljárásjogi alapkérdések. AndAnn Kft., Pécs, 2012. 136. o.

A döntés formája	Határozatok
végzés	1. <i>Affirmatórius határozatok</i> • a fellebbezés elutasítása (390. § (2) bek.) • helybenhagyás (397. §) 2. <i>Kasszatórius határozatok</i> • hatályon kívül helyezés és az eljárás megszüntetése (399. § (1) bek.) • hatályon kívül helyezés és a másodfokú bíróság új eljárásra utasítása (399. § (2) bek.; 399. § (5) bek.) • hatályon kívül helyezés és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítása (399. § (3) bek.; 399. § (4) bek. b) pontja; 399. § (5) bek.) • hatályon kívül helyezés és az iratoknak az ügyészhez való megküldése (399. § (4) bek. a) pont)
ítélet	3. <i>Reformatórius határozat</i> • a másodfokú ítélet megváltoztatása (398.§)

A harmadfokú bíróság a másodfellebbezést elutasítja, ha a másodfokú bíróság elmulasztotta a fellebbezés elutasítását az alábbi esetekben: a törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származó vagy az elkésett (369. §).²⁹ (affirmatórius határozat)

A másodfokú bíróság ítéletét helybenhagyja, ha a fellebbezés alaptalan, vagy az ítéletet nem kell hatályon kívül helyezni, illetve a súlyosítási tilalom vagy a felülbírálat terjedelmének korlátai miatt nem lehet megváltoztatni.³⁰ (affirmatórius határozat)

„A kasszatórius határozatokra az alábbi esetekben kerül sor:

- a) a harmadfokú bíróság az eljárást megszünteti halál, elévülés, eljárási akadály, törvényes vád hiánya, res iudicata sérelme esetén (373. § I. pont)
- b) a másodfokú bíróság új eljárásra utasítása, ha
 - a másodfokú bíróság az előző pontban megállapított valamely okot törvénysértően állapította meg
 - a másodfokú bíróság abszolút eljárási szabálysértést követett el
 - a másodfokú bíróság megsértette a súlyosítási tilalmat
 - a harmadfokú bíróság nem tudja kiküszöbölni a másodfokú ítélet megalapozatlanságát

²⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o

³⁰ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o

- c) az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítása, ha
- az elsőfokú bíróság abszolút eljárási szabálysértést követett el
 - az elsőfokú bíróság megsértette a súlyosítási tilalmat
 - az elsőfokú bíróság a tárgyalásról lemondásos eljárást a törvényi előfeltételek hiányában folytatta le
 - a harmadfokú bíróság nem tudja a megalapozatlanságot kiküszöbölni
- d) az iratoknak az ügyészhez való megküldése, ha az ügyész a tárgyalásról való lemondásos eljárást a törvényi előfeltételek hiányában indítványozta

Az első- és másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése esetén a harmadfokú bíróságnak a hatályon kívül helyező végzésben rendelkeznie kell az előzetes letartóztatásról, a lakhelyelhagyási tilalomról, a házi őrizetről, a távollattartásról, és az ideiglenes kényszergyógykezelésről. (395. § (2) bek.)

A másodfokú ítélet alapjául szolgáló tényállás megalapozottsága esetén (vagy annak megalapozatlanságát kiküszöbölték) a harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletét megváltoztatja, ha a másodfokú bíróság a büntetőjog szabályainak megsértésével rendelkezett

- a vádlott bűnösségéről
- a vádlott felmentéséről
- a kényszergyógykezelés elrendeléséről vagy
- az eljárás megszüntetéséről.

A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén határoz

- a cselekmény minősítéséről
- a szankcióról (büntetés, intézkedés, vagy ezek mellőzése)
- a járulékos kérdésekről. (reformatórius határozat)”³¹

A törvényben láthatjuk, hogy az esetek nagy részében a harmadfokú bíróság végzéssel határoz és csak a másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén hoz ítéletet. A (3) bekezdés, pedig a harmadfokú bíróság indokolási kötelezettségét szabályozza.

2. Különbségek a másodfokú és harmadfokú eljárás között³²

Az első és talán legfontosabb különbség, hogy a harmadfokú eljárásban nem lehet bizonyítást indítványozni, új tényt állítani, vagy új bizonyítékra hivatkozni. Csak jogkérdéseket vizsgál, ténykérdéseket nem. Ebből következően a másodfokú eljárástól eltérően a harmadfokú bíróság tárgyalást nem tart.

A fellebbezésre jogosultak körét a Be. 367/A. §-a szűkebbre szabja, mint az első fellebbezésre irányadó szabály, a Be. 324. §-a. Valamint szűkebben szabályozza a törvény a másodfellebbezést, mint az elsőfokú ítéletek megtámadását, ugyanis a fellebbező csak a büntetőjog szabályainak a megsértését sérelmezheti és általában azt is csak akkor, ha az elsőfokú, illetve a másodfokú bíróság a vádlott bűnösségéről eltérően döntött.

³¹ Herke Csongor: A büntető eljárásjog. Jogi szakvizsga segédkönyvek. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012., 226-230. o.

³² Balla Lajos: A harmadfokú eljárás néhány aktuális kérdése. Előadás, Budapest, 2010. január 18., Magyar Bíróképző Akadémia, A harmadfokú eljárás

Különbség még, hogy a harmadfokú eljárásban kötelező a védő jelenléte a másodfokú eljárással ellentétben.

A harmadfokú bíróság revíziós jogköre szélesebb, mint a másodfokú bíróságé, mert a harmadfokú nemcsak az elsőfokú bírósági eljárás törvényességének a vizsgálatára terjed ki, hanem a másodfokúéra is.

A harmadfokú eljárásban, ha a másodfokú bíróság ítéletében több bűncselekményről hozott döntést, fellebbezés esetén a harmadfokú bíróság az ítélet minden rendelkezését felülbírálja, míg a másodfokú eljárásban az ítéletnek csak az a felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezése bírálható felül, amely ellen fellebbeztek. Ez alól a törvényben található egy kivétel, ennek oka, hogy nyilvánvalóan méltánytalan lenne, ha a harmadfokú bíróság a vádlott bűnösségét állapítaná meg, annak ellenére, hogy az első- és másodfokú bíróság is felmentette, úgy, hogy erre vonatkozóan nem is terjesztettek elő indítványt. Külön kell szabályozni, ha egy vádlott több bűncselekményét, illetve több vádlott egy vagy több bűncselekményét a bíróság egy eljárásban bírálja el. Hogyan alakul a felülbírálat?³³

- a) ha egy vádlott több bűncselekményét egy ítéletben bírálják el és a bűnösség kérdésében valamennyi cselekményt illetően azonos következtetésre jut a bíróság – ítélet teljes felülbírálata;
- b) ha egy vádlott több bűncselekményét egy ítéletben bírálják el és a másodfokú bíróság minden olyan cselekményben bűnösnek mondja ki a vádlottat, amelyben az elsőfokú bíróság felmentette vagy vele szemben az eljárást megszüntette, illetve ennek az ellenkezője történt – az ítélet teljes felülvizsgálata;
- c) ha egy vádlott több bűncselekménye közül a másodfokú bíróság egyes bűncselekményekre vonatkozóan az elsőfokú bíróság ítéletének felmentő vagy eljárást megszüntető részét helybenhagyja – nem bírálhatja felül a harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének ezen rendelkezéseit;
- d) a Be. 387. §-a nem tartalmaz rendelkezést arra, ha a másodfokú bíróság ítélete több vádlottra vonatkozik, így értelemszerűen a másodfokú bíróságra vonatkozó rendelkezéseket kell irányadónak tekinteni (Be. 349. §).

³³ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o

Az ún. járulékos kérdések körében nem engedi a törvény a harmadfokú eljárást. A büntetőjogi főkérdésben hozott döntés jogi sorsát osztják, de önállóan nem alapozzák meg a harmadfokú bírósági eljárást, mint például a bűnügyi költség.

A másodfokú eljárástól eltérően a harmadfokú bíróság tanácsulésen dönthet az ítélet hatályon kívül helyezéséről, ha a fellebbezést a megtámadott határozat megalapozatlansága miatt nem lehet elbírálni, valamint, ha a másodfokú bíróság abszolút eljárási szabálysértést valósított meg.

A két eljárási szint összevetéséből jól látszik, hogy mennyi hasonlóság van a harmad- és másodfokú eljárás között, de mégis szükséges a harmadfokú ítélkezés. A szabályok részletessége, vagy adott esetben a másodfokú eljárásra visszautalása, logikus és alapos eljárási szabályozást eredményezett a jogalkotók részéről.

3. A harmadfokú eljárásra vonatkozó joggyakorlat

Az elmúlt évek során kialakult egy viszonylag egységesnek mondható joggyakorlat a harmadfokú eljárásra vonatkozóan.

A fellebbezési okok estében felmerülhet egy-két kérdés. Most ismertetem, melyek lehetnek ezek a kérdések, és milyen válaszokat adott a joggyakorlat:³⁴

- Van-e helye másodfellebbezésnek abban az esetben, ha az elsőfokú bíróság a vádlottat felmenti, a másodfokú bíróság, pedig a vádlottal szemben az eljárást megszünteti? – Nincs helye, mert nem két ellentétes döntés született, a végeredmény ugyanaz, csak az ok más;
- Mi történik, ha az elsőfokú bíróság több bűncselekmény közül valamelyikben nem találta a vádlottat bűnösnek, ugyanakkor a cselekmény elkövetését rögzíti, a másodfokú bíróság meg ennek a cselekménynek az elkövetésében a vádlottat bűnösnek mondja ki? – Ebben az esetben megnyílik a harmadfokú eljárás lehetősége, mert egyenértékű azzal a helyzettel, amikor az elsőfokú bíróság a vádlottat felmentette, majd a másodfokú bíróság bűnösnek mondta ki;
- Megalapozza-e a harmadfokú eljárást, amikor a vádlottat az elsőfokú bíróság egy rendbeli bűnelkövetésért ítéli el, míg a másodfokú bíróság többrendbeli elkövetésért? – A Kúria joggyakorlata szerint nem, mert ilyenkor csak a cselekmény minősítése változik, a bűnösség kérdésében tulajdonképpen nem születik változás.

³⁴ Balla Lajos: A harmadfokú eljárás néhány aktuális kérdése. Előadás, Budapest, 2010. január 18., Magyar Bíróképző Akadémia, A harmadfokú eljárás

Fontos még megemlíteni a joggyakorlatot illetően az 1/2007. BK. véleményt, a Bkv. 63. és a Bkv. 73. számú kollégiumi véleményt.

A Bkv. 63. számú véleménye a 1/2007 BK. B/II/1-2. részét egészíti ki. Azt tárgyalja, hogy a Be. 386. § (1) bekezdésének a) és b) pontjában szereplő „*eljárást megszüntette*” fordulaton azt az esetet is érteni kell, amikor az eljárás megszüntetése abból az okból történik, hogy az adott bűncselekménynek vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.³⁵

A Bkv. 73.számú vélemény arra vonatkozik, amikor a másodfokú bíróság - az elsőfokú bírósághoz képest - több bűncselekmény tekintetében felmentő ítéletet hoz, azonban az ügyész csak az egyik tekintetében terjesztett elő fellebbezést. Ilyenkor a harmadfokú bíróság a másodfokú ítéletnek valamennyi bűncselekményre vonatkozó rendelkezését felülbírálja, az ügyész fellebbezésével nem érintett rendelkezéseket is.³⁶

³⁵ Bkv. 63. sz. kollégiumi vélemény

³⁶ Bkv. 73. sz. kollégiumi vélemény

IV. A kétfokú rendes jogorvoslati rendszer Európában

Ma az európai országok többségében, mint azt a bevezetőben is említettem, egyfokú rendes jogorvoslati rendszer van érvényben. Ilyen ország például: Írország, Spanyolország, Franciaország, Portugália, Belgium, Dánia, Ausztria, a Balti államok. Németországban, Hollandiában, Romániában, Csehországban, az Egyesült Királyságban és Olaszországban fellelhető a kétfokú jogorvoslati rendszer, hol nagyobb, hol kisebb mértékben.

A továbbiakban betekintést nyújtok Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság büntető eljárásjogának azon részeibe, amelyekben megtalálható bizonyos mértékben a számunkra érdekes harmadfokú eljárás.

1. Németország³⁷

Németország a kontinentális jogrendszerű országok körébe tartozik. Alapvetően az egyfokú rendes perorvoslati rendszer van érvényben, mégis van egy olyan intézménye, amely lehetőséget ad a másodfokon eljárt bíróságok ítéletei elleni perorvoslatra, amely párhuzamba hozható a magyar harmadfokú eljárással.

1.1. A német büntető eljárásjog forrásai

- „a legfőbb forrás az 1877. II. 1.-i Büntető perrendtartás (Strafprozessordnung, StPO) 1987-es egységbe foglalt szövege
- az 1877. I. 27.-ei bírósági szervezeti törvény (Gerichtsverfassungsgesetz, GVG) 1975-ben egységbe foglalt szövege
- az Alkotmány (Grundgesetz, GG)
- az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Európai Egyezmény (EMRK), különösen a terhelt jogait szabályozó 6. cikk
- a GVG-t hatályba léptető 1877. I. 27.-i törvény (Einführungsgesetz zum GVG, EGGVG)
- az 1974-es fiatakorúak bíróságát szabályozó törvény (Jugendgerichtsgesetz, JGG)
- a Büntető Törvénykönyv (Strafgesetzbuch, StGB)”

Nemzetközi vonások tekintetében meg kell említenünk az Emberi Jogok Európai Egyezményét, a Schengeni szerződést, az EUROPOL hatását és az EUROJUST létét is.

1. 2. A német perorvoslati rendszer

A perorvoslatok hagyományosan két részre oszthatók: rendes és rendkívüli jogorvoslatokra. Utóbbi, ahogy a magyar szabályozásban is, a jogerő feloldására alkalmas.

A rendes jogorvoslatok:

³⁷ Herke Csongor: A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet, Pécs, 2011., 4-116. o.

- fellebbezés – Berufung
- felülvizsgálat – Revision
- panasz - Beschwerde
- a büntetőparancs elleni ellenvetés – Einspruch

A rendkívüli jogorvoslatok:

- az eredeti állapot visszaállítása – Wiedereinsetzung in den vorigen Stand
- perújítás – Wiederaufnahme des Verfahrens
- alkotmányjogi panasz - Verfassungsbeschwerde
- egyedi panasz – Individualbeschwerde

A rendes jogorvoslatok, akárcsak nálunk, egy magasabb fórum elé viszik az eljárást. A fellebbezéssel az elsőfokú ítéletet ténybeli és jogi tekintetben vizsgálják felül, ahol új tények és bizonyítékok kerülhetnek elő. A felülvizsgálat az első- és másodfokú ítéletek ellen kezdeményezhető, arra hivatkozva, hogy a megtámadott ítélet jogi tekintetben hibás. Panasz esetén a végzéseket és intézkedéseket vizsgálják felül mind jogi, mind ténybeli szempontból.

Láthatjuk, hogy a harmadfokú eljárás című dolgozatom szempontjából nekünk a felülvizsgálat érdekes, ezért a fellebbezés és a panasz részletesebb bemutatására nem térek ki, hanem részletesebben csak a felülvizsgálatot mutatom be.

1. 2. 1. A felülvizsgálat a német büntető eljárásjogban (StPO 333-358. §)

Az StPO 333. és 335. §-a értelmében a felülvizsgálat minden elsőfokú (helyi bíróságok, a tartományi bíróságok, a tartományi legfelsőbb bíróságok által hozott) és minden fellebbezési (a tartományi bíróság kis büntetőtanácsai által hozott) ítélet ellen megengedett. A helyi bíróságok elsőfokú ítélete elleni felülvizsgálatot „ugró felülvizsgálatnak” nevezik, mert ezen ítéletek ellen választhatóan megengedett a fellebbezés és a felülvizsgálat (StPO 335. §). A felülvizsgálatról általában a három hivatásos bíróból álló tartományi legfelsőbb bíróság hoz döntést (GVG 116. § I., 122 § I.). A tartományi bíróságok (ha nem a tartományi legfelsőbb bíróság) és tartományi legfelsőbb bíróságok ítéletei elleni felülvizsgálatról a Legfelsőbb Szövetségi Bíróság öt hivatásos bíróból álló tanácsa határoz (GVG 135. § I.).

A felülvizsgálati kérelmet annál a bíróságnál kell jegyzőkönyvbe mondani vagy írásban benyújtani, amelynek az ítéletét támadják (StPO 341. § I.). A felülvizsgálati indítványt indokolni kell és az indokolást is jegyzőkönyvbe kell mondani, vagy írásba kell foglalni (StPO 345. § II.).

A felülvizsgálat alapja csak az lehet, hogy az ítéletet a törvény megszegésével hozták, tehát csak jogkérdést lehet felülvizsgálni, ténykérdést nem (akárcsak a magyar büntető eljárásjogban) (StPO 337. § I.). A felülvizsgálati bíróság az eljárt bíróság ténymegállapításait nem kérdőjelezheti meg. A törvény megszegése alatt a jogi normák nem, vagy nem megfelelő alkalmazását értjük (StPO 337. § IV.). Jogi norma az ország belső joga, az alaki és anyagi a tartományi és szövetségi törvények, a szokásjog és a nemzetközi jog szabályai. Nem jogi normák az előírások és a közigazgatási eljárás.

A törvényt sértésre lehet eljárási kifogást (eljárás megsértése, relatív eljárási szabálysértés, abszolút eljárási szabálysértés) és anyagi kifogást (az eredmény hibás jogi felfogáson alapul) benyújtani (StPO 344. § II. 1.)

A felülvizsgálati indítvány megvizsgálása után döntenek annak elutasításáról vagy a felülvizsgálat lefolytatásáról.

A fent megfogalmazottakból jól látható, hogy a német büntetőeljárásban a harmadfokú eljárás csak szűk körben jelenik meg, a felülvizsgálat intézményével. A magyar büntetőeljárással ellentétben, ahol a fellebbezéssel a másodfokú eljárás során hozott ítéleteket is meg lehet támadni, a német büntető eljárási törvény erre nem ad lehetőséget. Ellenben mindkét eljárási törvény harmadfokon csak ténykérdést vizsgál, és nem lehet új tényre és új bizonyítékra hivatkozni. A német felülvizsgálat és a magyar felülbírálat között tudunk igazán párhuzamot húzni, amelyek az eljárási szabályok megsértését és a másodfokú ítélet megalapozottságát vizsgálják.

2. Olaszország³⁸

Németországgal megegyezően Olaszország is a kontinentális jogrendszerű országok közé tartozik. Ugyanaz elmondható az olasz perorvoslati rendszerről, mint a németről. A másodfokú bíróság ítéletei ellen jogorvoslattal csak szűk körben találkozhatunk, de ez is hasonlóságot mutat a mi harmadfokú eljárásunkkal.

2. 1. Az olasz büntető eljárásjog forrásai

A hatályos olasz büntető perrendtartást, a CPP-t 1988-ban alkották meg, 1989-ben lépett hatályba és az 1930-as büntető perrendtartást helyezte hatályon kívül. Célja a jogállamiság és a liberalizmus megteremtése mellett az akkuzatórius eljárás bevezetése is volt, a korábbi inkvizitórius eljárás helyett.

³⁸ Herke Csongor: A francia és olasz büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet, Pécs, 2012., 1-106. o.

Jogforrásként elsőként az Alkotmányt említhetjük meg. Az Alkotmány Olaszországban is kiemelkedően körvonalazza a büntető eljárásjogot, ezért az alkotmányjogot elsődlegessége miatt az eljárásjog forrásának is nevezik. Az alkotmányjogi normák egyrészt indirekt módon befolyásolják a büntető eljárásjogot, másrészt közvetlenül is hatnak rá.

Legfontosabb jogforrásként az 1988-as CPP-t nevezhetjük meg. A törvény két fő részből, a statikus és a dinamikus részből áll, és tizenegy könyvben szabályozza a büntető eljárásjogot.

2. 2 Az olasz perorvoslati rendszer

Olaszországban is két csoportra oszthatjuk a jogorvoslatokat, a rendes és a rendkívüli jogorvoslatokra. A rendes jogorvoslatok a nem jogerőre emelkedett döntések elleni jogorvoslatok, míg a rendkívüli jogorvoslatok a jogerőre emelkedett döntések ellen alkalmazhatóak.

A jogorvoslatok közül az alábbiakkal foglalkozom:

- a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos jogorvoslatok (kiemelve);
- a rendes jogorvoslatok, azaz a fellebbezés (appello) és a felülvizsgálat (ricorso per cassazione);
- és a rendkívüli jogorvoslatok, azaz a perújítás (revisione) illetve a tartalmi és ténybeli hibák kijavítása (ricorso per cassazione per errore materiale o di fatto).

2. 2. 1. A kényszerintézkedésekkel kapcsolatos jogorvoslatok

A CPP három megtámadási lehetőséget határoz meg:

- a) riesame
- b) appello
- c) ricorso di cassazione

A riesame a kényszerintézkedéseket elrendelő határozat elleni felülbírálatot jelenti, amely a magyar jogban a panasz intézményének felel meg. Az appello a fellebbezés, amelyet általános alkalmazása mellett a kényszerintézkedések ellen is be lehet nyújtani, amikor a felülbírálat nem lehetséges. A ricorso di cassazione, mint feljebb is láthattuk, a felülvizsgálatot jelenti, ami a felülbírálat vagy fellebbezés alapján hozott döntés ellen irányul (CPP 311. cikk).

2. 2. 2. A fellebbezés és a rendkívüli jogorvoslatok

Utóbbi értelemszerűen nem az általam tárgyalt témához tartozik, a fellebbezést, pedig azon okból kifolyólag nem tárgyalom részletesebben, mert a harmadfokú eljárás tekintetében nem bír jelentőséggel.

2. 2. 3. A felülvizsgálat (ricorso di cassazione)

A felülvizsgálat Olaszországban az Alkotmány által előírt jogorvoslat. Az Alkotmány szerint a rendes és a különleges bírósági szervek által hozott olyan ítéletek és döntések ellen lehet benyújtani, amelyek a személyes szabadságot érintik, illetve a törvényi rendelkezések megsértése miatt. A kényszerintézkedésekkel kapcsolatban már említettük, de most láthatjuk, hogy ennél szélesebb körben alkalmazható.

Felülvizsgálattal csak jogkérdés vizsgálható. A terhelt és a védője számára „ugró felülvizsgálatként” is alkalmazható, azaz indítványozható anélkül is, hogy előtte fellebbeztek volna (CPP 311. cikk 2. bekezdés), például: a felmentő ítélet megtámadására alkalmas. Ezt a német perorvoslati rendszerben is megtalálhatjuk.

A CPP 606. cikke taxatív felsorolja a felülvizsgálati okokat, a két legjelentősebb:

- ha büntető vagy más jogszabály megsértését kifogásolják, amely a döntés szempontjából releváns;
- ha olyan eljárási szabálysértést támadnak meg, amely miatt semmisséget, felhasználhatatlanságot, megengedhetetlenséget vagy kizárást kellett volna megállapítani.

Bármelyik másodfokú bíróság elleni felülvizsgálati indítvány benyújtása esetén a Rómában székelő Corte di cassazione, azaz a felülvizsgálati bíróság jár el. Ítélező testületeit sezionének nevezik és öt hivatásos bíróból áll.

A felülvizsgálati tárgyalás főszabályként nyilvános, a zárt tárgyalás eseteit a CPP 611. cikke sorolja fel.

A felülvizsgálati ítélet fajtái:

- 1) a felülvizsgálat megengedhetetlen
- 2) elutasíthatják az ügy megalapozatlansága miatt
- 3) jogsértés fennáll, de a megtámadott ítélet nem ezen alapszik, ilyenkor kijavítják a megtámadott ítéletet
- 4) a felülvizsgálati bíróság kimondja az ítélet részbeni vagy teljes érvénytelenségét, ha indokolt a felülvizsgálat.

Mondhatjuk, hogy az olasz felülvizsgálat, szintúgy, mint a német, a magyar felülbírálattal mutat hasonlóságot.

3. Egyesült Királyság

A kontinentális jogrendszerek vizsgálata után, az angolszász felé fordultam, továbbra is azért, hogy felleljek a harmadfokú eljáráshoz hasonló jogintézményt.

Az Egyesült Királyság jogrendszere az ún. *common law* rendszer. A bíróságok alakítják a szokásjogot és értelmezik a törvényeket. Noha az ország egységes, Walesnek, Angliának, Skóciának és Észak-Írországnak meg van a maga jogrendszere, gyakorlata és igazságszolgáltatási szervezete.³⁹

3. 1. Jogforrások az angol jogrendszerben⁴⁰:

3. 1. 1. Angliában és Walesben:

- A Parlament törvényei
- Az Európai Közösség joga
- Törvény alapján hozott aktusok
- Egyéb alárendelt jogalkotás
- Közös jog

Összeütközés estén a feloldásra a bíróság jogosult.

3. 1. 2. Skóciában:

- A Skót Parlament törvényei
- Az Egyesült Királyság Parlamentjének törvényei
- A skót törvényen alapuló aktusok
- Az Egyesült Királyság törvényein alapuló aktusok és egyéb alárendelt jogszabályok
- Közös jog
- Az intézményesült szerzők munkái
- Európai közösségi jog

3. 1. 3. Észak-Írországbán:

³⁹ http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_tagorszagok&id=14 (2012. 11. 25.)

⁴⁰ http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_tagorszagok&id=14 (2012. 11. 25.)

- Jogszabályok
- Bíróságok által alkotta jog

3. 1. 4. A büntetőeljárás jogforrásai⁴¹:

Büntetőjogi kódex hiányában nehéz átlátni az angol büntetőeljárást. A részletes szabályok megtalálhatók a törvényekben és az esetjogban. A kodifikáció hiánya arra utal, hogy fokozatosan alakították ki az angol büntetőeljárást az évszázadok során.

A büntetőeljárás főbb területeit a következő parlamenti törvények szabályozzák:

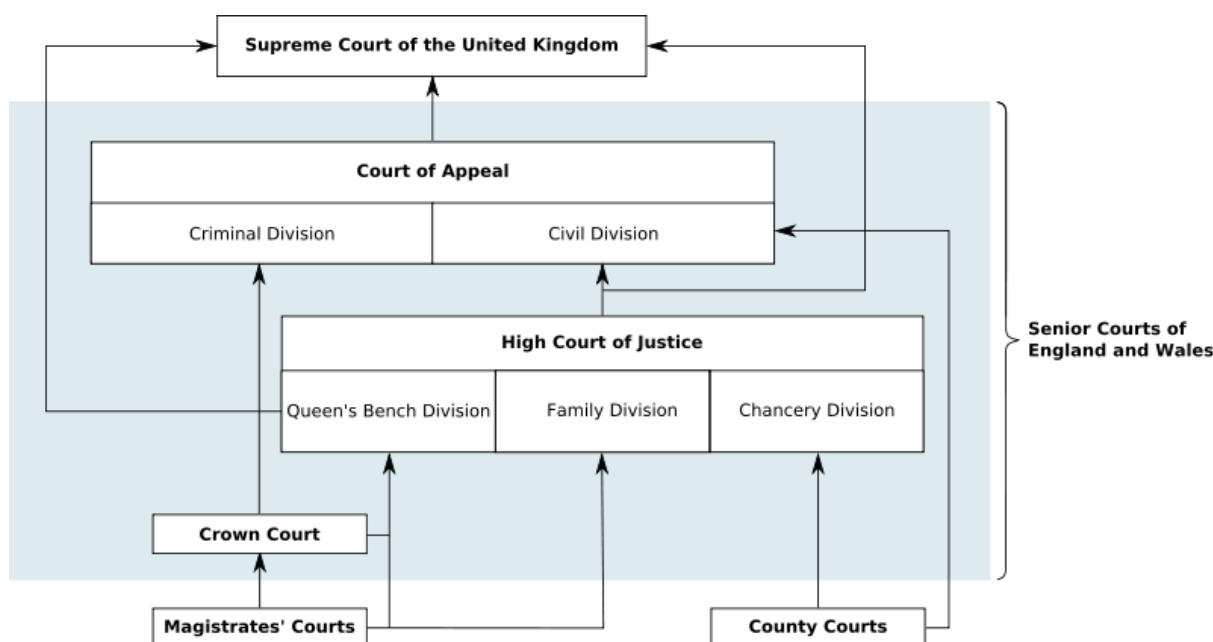
- az 1968-as Büntetőjogi Fellebbezési Törvény (Criminal Appeal Act)
- az 1981-es Legfelsőbb Bírósági Törvény (Supreme Court Act)
- az 1980-as Magisztrátusi Törvényszéki Törvény (Magistrates' Court Act)
- az 1977-es Békebírói Törvény (Justice of Peace Act)
- az 1985-ös Bűncselekmények Megvádolásáról szóló Törvény (Prosecution of Offences Act)
- az 1987-es Büntető Igazságszolgáltatási Törvény (Criminal Justice Act)
- az 1974-es Esküdtszéki törvény (Juries Act)
- az 1996-os Rendőrségi Törvény (Police Act)
- az 1976-os Óvadéki Törvény (Bail Act)
- az 1996-os Büntető eljárásjogi és Nyomozási Törvény (Criminal Procedure and Investigations Act)
- az 1915-ös vádemelési törvény (Indictments Act)
- az 1898-as Bűnügyi Bizonyítási Törvény (Criminal Evidence Act)
- az 1999-es Fiatalkorúak Igazságszolgáltatási és Bűnügyi Bizonyítási törvénye (Youth Justice and Criminal Evidence Act)
- és a 2000-es Büntető Bíróságok Hatásköre Törvény (Power of Criminal Court Act)

Láthatjuk mekkora számban vannak jelen csak a parlamenti törvények a büntető eljárásjog szabályozásában. Emellett megjelennek az egyéb másik jogforrások is. Minden hezitálás nélkül mondhatjuk, hogy a gyakorlat számára igen nehéz ez a fajta szabályozás, mert rendkívül sokféle jogforrásra lehet adott esetben szükség, nem is beszélve ezek változásainak követéséről. Az esetjognak pedig különösképpen nagy hangsúlya van.

⁴¹ Herke Csongor: A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet, Pécs, 2011., 5-8. o.

3. 2. Anglia és Wales bírósági szervezetrendszere

1. kép: A bírósági szervezetrendszer⁴²

A fenti ábrán megtalálható a polgári és büntető ügyekben szerepet játszó bíróságok. A dolgozatomban megfelelően csak a büntető vonallal foglalkozom.

Mint az ábrából is látható elsőfokú bírósággént a Magistrates' Courts (ún.: magisztrátusi bíróság) és a Crown Court (ún.: koronabíróság) működik. Angliában és Walesben kétfajta tárgyalás van: a sommás, amely a Magistrates' Courts-on (a sommás bűncselekmények miatt) és a vádirat alapján történő, amely a Crown Court-on zajlik (többnyire a büntetőjogilag tisztán üldözendő bűncselekmények miatt). Előfordulhat, hogy az elkövetett bűncselekmény kétféle, amelyet értelemszerűen bármely bíróság tárgyalhatja, ennek ellenére mégis, csaknem minden ilyen bűncselekmény a Magistrates' Court elé kerül. A Magistrates' Court-nak másik funkciója, hogy kevésbé súlyos bűncselekményeknél az első fázist jeleníti meg azokban az ügyekben, amit végül a Crown Court fog eldönteni.⁴³

A fellebbezési rendszer összetett:⁴⁴

- a Magistrates' Court-tól – sommás tárgyalás - a terhelt javára (csak a terhelt indítványára) lehet fellebbezni a Crown Court-hoz, az elítélés, a szankció vagy

⁴² <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Courts.svg> (2012. 11. 20.)

⁴³ http://en.wikipedia.org/wiki/Courts_of_England_and_Wales (2012. 11. 26)

⁴⁴ Herke Csongor: A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet, Pécs, 2011.

mindkettő ellen; előállva a terhelt „nem bűnös” érveléssel és egy újratárgyalás kezdődik;

- a vádló és a védő pedig jogi kérdésben fellebbezhet a Divisional Court of the Queen's Bench Division of the High Court-hoz (Legfelsőbb Bíróság Királynői Testületének Kerületi Bíróságához) a Magistrates' Courts-tól; ennek a fellebbezésnek egy vagy két formája is lehet: vagy mert az ügy ismert, vagy a jogi felülbírálat iránti fellebbezésként;
- a Crown Court – vádirat alapján tartott tárgyalás - komplikáltabb: elsőfokú eljárásából fellebbezést lehet benyújtani a Criminal Division of the Court of Appeal-hez (Fellebbezési Bíróság Büntető Osztályára), a másodfokú eljárásából (ahol első fokon a Magistrates' Courts járt el) fellebbezni lehet a Divisional Court of the Queen's Bench Division of the High Court-hoz;
- kivételesen (csak jogkérdésben) fellebbezni lehet közvetlenül a Criminal Division of the Court of Appeal-től vagy a Divisional Court-tól a végső fellebbezési bírósághoz a Supreme Court-hoz. Azonban ez csak akkor lehetséges, ha a megfellebbezett bíróság igazolja, hogy a közérdek fontos szerepet játszik, másrészt vagy maga a bíróság vagy a Supreme Court engedélyezi a fellebbezést.

A vádirat alapján tartott tárgyaláson a védelemnek csak korlátozott jogköre van a fellebbezésre. A fellebbvitel általában nem úgy néz ki, mint egy újratárgyalás, habár a fellebbviteli bíróságnak van joga felvenni bizonyítást, de mégis szinte mindig az iratok alapján dönt. Ebben az esetben a vádnak eredetileg egyáltalán nem volt fellebbezési joga, ám később részenként bizonyos jogokat megszerzett. Először is hivatkozhat felmentő ítélet esetén a törvénykönyv egy pontjára a fellebbezési bíróság előtt, amely alapján szerinte az elsőfokú bíróság hibásan döntött. Másodszor hivatkozhat az ügyész bizonyos esetekben a fellebbezési bíróságra, hogyha úgy gondolja, hogy az ítélet nem megfelelő. Harmadszor, nagyon ritka körülmények esetén fellebbezhet a felsőbíróságon a „rossz felmentő ítélet ellen” a megfélemlített tanúk vagy esküdtek miatt.⁴⁵

A fent olvasottakból kiderül, hogy „harmadfokként” funkcionál a Criminal Division of the Court of Appeal és a Supreme Court, amelyek hasonlóan a mi ítélőtábláinkhoz és a Kúriához csak jogkérdéseket vizsgálnak, de azt is megszorításokkal. A szerteágazó angol fellebbezési rendszerből következik, hogy gyakorlatilag bármelyik bíróságtól, bármelyik

⁴⁵ Herke Csongor: A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet, Pécs, 2011., 105-108. o.

bírósághoz lehet fellebbezni, így több úton is eljuthatunk a „harmadfokú bíróságként” működő bíróságokhoz.

V. A harmadfokú eljárás a gyakorlatban

Dolgozatom első felében összegyűjtöttem azokat az ismereteket, információkat, amelyek a harmadfokú eljárás kialakulásával, elméleti kérdéseivel, és törvényi szabályozásával kapcsolatosak, valamint bemutattam egy-két példával, hogy a külföldi jogok mely intézményeivel vonható párhuzamba a harmadfokú eljárás.

Most áttérek a gyakorlatban való alkalmazására. Számtalan fontos kérdés merülhet fel ezen jogintézménnyel kapcsolatosan, amelyek megválaszolására a gyakorlat vizsgálatával választ kaphatunk. Első és talán legfontosabb kérdés, hogy a harmadfokú eljárás beváltotta-e a hozzá fűzött reményeket, azaz elérte-e a célját? Lényeges szempont, hogy szükség van-e jogszabályi változásra, és ha igen, milyenre? És nem utolsósorban alkalmazása az eljárás elhúzódásához vezet-e vagy sem, valamint, hogy milyen sajátosságai vannak a harmadfokú ügyeknek?

1. Bíróságok ügyforgalma

A gyakorlat elemzésekor, mindenek előtt azt érdemes megnézni, hogyan alakul az Ítéletáblák és a Kúria ügyforgalma, különösen a harmadfokú ügyekben. A statisztikák megtekintésénél a 2010. 01. 01. – 2012. 06. 30-i időintervallumot vettem figyelembe. Tekintve, hogy munkám a harmadfokú eljárást a büntető eljárásjog keretében tárgyalja, a büntető területen kívül nem térek ki más jogterületekre az ügyforgalmat illetően.

Úgy vélem a harmadfokú büntető ügyek gyakoriságát, vagy adott esetben ritka előfordulását az összes büntető ügy számához viszonyítva tudjuk megállapítani, ezen belül a bíróságra *érkezett* ügyeket vizsgálva, ezért alább ezeket (nem a befejezett, valamint a még folyamatban lévő ügyeket) tárgyalnám.

1. táblázat: 2010. évben érkezett peres ügyek száma az ítéltáblákon és a Legfelsőbb Bíróságon (jelenleg Kúria)⁴⁶

Terület	Érkezett büntető ügyek	Érkezett harmadfokú büntető ügyek	%
Fővárosi Ítéltábla	332	64	19,2
Debreceni Ítéltábla	160	42	26,2
Győri Ítéltábla	126	20	15,8
Pécsi Ítéltábla	70	5	7,1
Szegedi Ítéltábla	87	15	17,2
Legfelsőbb Bíróság	1292	19	1,4
Összesen	2067	165	7,9

2. táblázat: 2011. évben érkezett peres ügyek száma az ítéltáblákon és a Legfelsőbb Bíróságon (jelenleg Kúria)⁴⁷

Terület	Érkezett büntető ügyek	Érkezett harmadfokú büntető ügyek	%
Fővárosi Ítéltábla	358	42	11,7
Debreceni Ítéltábla	194	30	15,4
Győri Ítéltábla	91	23	25,2
Pécsi Ítéltábla	88	14	15,9
Szegedi Ítéltábla	89	14	15,7
Legfelsőbb Bíróság	1405	19	1,3
Összesen	2225	142	6,3

⁴⁶ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statisztikak (2012. 11. 10.)

⁴⁷ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statisztikak (2012. 11. 10.)

3. táblázat: 2012. I. félévben érkezett peres ügyek száma az ítéltáblákon és a Kúrián⁴⁸

Terület	Érkezett büntető ügyek	Érkezett harmadfokú büntető ügyek	%
Fővárosi Ítéltábla	212	27	12,7
Debreceni Ítéltábla	93	27	29,0
Győri Ítéltábla	44	6	13,6
Pécsi Ítéltábla	63	9	14,2
Szegedi Ítéltábla	60	9	15,0
Legfelsőbb Bíróság	820	14	1,7
Összesen	1292	93	7,1

A táblázatokból láthatjuk, hogy mindhárom évben, amelyet vizsgáltam, a Kúriára messzemenően több büntető ügy érkezett be, mint az ítéltáblákra. Ugyancsak megegyezik az a tény is, hogy az ítéltáblák közül a Fővárosi Ítéltábla található az élen a büntető peres ügyeket tekintve, amelyet a Debreceni Ítéltábla követ és a sort minden esetben a Pécsi és a Szegedi Ítéltábla zárja.

A harmadfokú büntető ügyek száma igazodik az összes büntető ügy számához. Hasonlóképpen a legtöbb harmadfokú ügy a Fővárosi és a Debreceni Ítéltáblára érkezik be és a legkevesebb, szintén a Pécsi és a Szegedi Ítéltáblára. Eltérés van azonban atekintetben, hogy itt nem a Kúrián található a legtöbb érkezett harmadfokú ügy, a Kúria hátraszorul a Fővárosi és a Debreceni Ítéltábla mögé.

Láthatjuk, hogy a harmadfokú perek száma körülbelül egyezik minden évben, a 2012-es félévi statisztika arra enged következtetni, hogy az idei év végére is az előző évekhez hasonló ügyforgalom lesz.

A százalékbán meghatározott kép azt sugallja, hogy alig megy 25% fölé a harmadfokú ügyek száma az összes ügghöz képest, átlagosan 14-15%-os a megjelenésük. Kiemelkedően alacsony az arány a Kúrián, ahol alig éri el a 2%-ot. Azonban ez még nem jelenti azt, hogy felesleges lenne a harmadfokú eljárás a magyar büntető eljárásjogban. Egy intézmény hatékonysága nem feltétlenül függ össze alakalmazásának gyakoriságával. Azt gondolom, úgy is eléri a célját az intézmény, hogyha nem jut el minden egyes ügy harmadfokra, hiszen az intézmény célja nem ez.

⁴⁸ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statisztikak (2012. 11. 10.)

2. A harmadfokú ügyek sajátosságai⁴⁹

Az ügyforgalmak elemzése után bemutatom a harmadfokú ügyek főbb jellemzőit. Ezek a sajátosságok a különböző ítélőtáblákon és a Kúrián hasonlóan alakulnak, ezért most eme vizsgálódásra a Pécsi Ítélőtábla *befejezett* harmadfokú ügyeinek határozatait használom fel a fent megnevezett intervallumnak megfelelően.

2010. január 1-jétől 2012. június 30-ig összesen a Pécsi Ítélőtáblán 27 harmadfokú peres ügy fejeződött be. Ezek közül 19-el foglalkoztam, mivel a többi határozatot visszavonták, hatályon kívül helyezték stb. Az elemzés során a következő pontokon haladok végig:

- befejezett ügyek megoszlása az eljárás időtartama szerint
- mely bűncselekmények esetén kerül sor leggyakrabban harmadfokra
- vádlottak száma
- ki fellebbezte meg a másodfokú ítéletet
- harmadfokú határozat fajtáinak előfordulása
- tényállás kiegészítése, helyesbítése az iratok alapján, megalapozatlanság

2. 1. Befejezett ügyek megoszlása az eljárás időtartama szerint

4. táblázat: Befejezett ügyek megoszlása az eljárás időtartama szerint⁵⁰

Harmadfokú ügyek száma a Pécsi Ítélőtáblán		Eljárás időtartama		
		0-3 hó	3-6 hó	6-12 hó
2010	6	-	66,7	33,3
2011	12	58,3	41,7	-
2012. I. félév	9	77,8	22,2	-

Láthatjuk, hogy egy-két kivétellel az ügyek 6 hónapon belül befejeződtek. Ebből azt merem kijelenteni, hogy egyik kérdésünkre meg is kaptuk a választ, nevezetesen, hogy a harmadfokú eljárás elhúzódáshoz vezet-e egy perben. Azzal, hogy egy következő szint belép az ügyben, még nem jelenti azt, hogy mindenképpen elhúzódik az eljárás, de természetesen gyorsabb sem lesz, mert még egy bírósági szint elé kerül az eset. Egy büntetőügy

⁴⁹ <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim> – Bhar.192/2019; 242/2009; 2/2010; 304/2010; 67/2011; 80/2011; 99/2011; 106/2011; 112/2011; 196/2011; 234/2011; 352/2011; 380/2011; 393/2011; 45/2012; 94/2012; 113/2012; 135/2012; 147/2012 (2012. 11. 10.)

⁵⁰ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statisztikak (2012. 11. 10.)

folyamatában nem jelent releváns elhúzódot az eljárás időtartama tekintetében az átlagos hat hónapos elnyúlás, amely a harmadfokú bíróság belépése folytán keletkezik.

2. 2. A harmadfokon előforduló bűncselekmények

A leggyakrabban előforduló bűncselekmények a vagyon elleni bűncselekmények, ebből is a lopás, a csalás, a rablás, a zsarolás, és az orvgazdaság. Ezekben az esetekben fordul elő a legtöbbet halmazati büntetés kiszabása, valamint az, hogy az ügyben a vádlottak száma meghaladja az egy főt. Itt említhetjük meg, hogy a társtettesként való elkövetés is ezeknél a bűncselekmény típusoknál a legelterjedtebb.

A következő típus a sorban a személy elleni bűncselekmények; a testi sértés, a rágalmozás és a becsületsértés. A maradék esetekben körülbelül egyenlő számban fordulnak elő a közlekedési bűncselekmények (halálos közúti baleset okozása, járművezetés ittas állapotban), igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények (zártörés), közrend elleni bűncselekmények (önkényuralmi jelképek használata, garázdaság, magánokirat-hamisítás, környezetkárosítás), és a gazdasági bűncselekmények (számvitel rendjének megsértése, csődbűncselekmény, készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés).

Bizonyára az oka annak, hogy a vagyon elleni bűncselekmények járnak az élen az, hogy a bíróságokra érkezett büntető ügyeknél első- és másodfokon is kiemelkedő helyet foglalnak el a bűncselekmények eme típusai.

2. 3. Vádlottak száma a harmadfokú ügyekben

A 19 ügyből 14 esetben csak egy vádlott volt, a maradék 5 ügyben több. Utóbbiaknál a társtettesként való elkövetés és a bűnsegédi alakzat figyelhető meg. A vádlottak számával összefügg az a kérdés, hogy rész vagy egész bűncselekmények miatt indult e meg a harmadfokú eljárás. Ha csak egy vádlott van az ügyben, akkor ritkább az, hogy két bűncselekménnyel vádolják, de ha ez megtörténik jellemzően csak az egyik bűncselekmény képezi a harmadfokú eljárás tárgyát. Több vádlott esetében tipikus, hogy részbűncselekmények miatt volt helye a harmadfokú eljárásnak és előfordult, hogy csak néhány vádlott képezte az eljárás tárgyát. Az egész és részbűncselekmény aránya a vizsgált határozatok esetén 13:6 volt.

2. 4. Fellebbező vizsgálata a harmadfokú ügyekben

Nyugodtan mondhatom, hogy néhány kivételt leszámítva a fellebbezést az ügyész nyújtotta be. E mögött az húzódik meg, hogy a másodfokú ítélet a vádlott számára kedvezőbb eredményt hozott és erre reagált az ügyész. Nem találtam arra példát, hogy a harmadfokú eljárás azért nyílik meg, mert a fellebbező a felmentés jogcíme miatt fellebbez pl.: másodfokon felmentik a vádlottat, az ügyész tudomásul veszi, a vádlott viszont az eljárás megszüntetése miatt fellebbez, de bizonyára fellelhető a gyakorlatban erre is példa. A vizsgált ügyek mindegyikében azért került sok harmadfokú eljárásra, mert valamilyen formában ellentétes döntés született első- és másodfokon.

2. 5. A harmadfokú határozatok fajainak gyakorisága

3 fajta határozatot különböztetünk meg: affirmatórius, kasszatórius és reformatórius határozatokat. Az általam elemzett 19 ügyben a leggyakrabban reformatórius ítélet született, azaz a harmadfokú bíróság megváltoztatta a másodfokú ítéletet. Kiemelkedően nagy számban (10) történt, hogy az elsőfokú bíróság bűnösnek találta a vádlottat, a másodfokú felmentette, majd harmadfokon ismét bűnösnek nyilvánították.

Egy esetben kasszatórius határozat született, a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyezte a másodfokú ítéletet és az eljárást megszüntette, mert a megalapozatlanságot nem tudta kiküszöbölni. Az általam nem vizsgált 8 ügyben még volt erre a típusra példa, amelyben új eljárásra utasította a bíróság az első vagy adott esetben a másodfokú bíróságot.

A másik többletet az affirmatórius határozatok adják, amelyben a másodfokú ítéletet hagyta helyben a harmadfokú bíróság.

2. 6. Tényállás helyesbítése, kiegészítése az iratok alapján, és a megalapozatlanság

Az utolsó szempont, amely szerint vizsgáltam a harmadfokú büntető ügyeket az a tényállás tisztázása. Eljárási szabályszegés nem fordult elő egy esetben sem. A tényállást helyesen tisztázták az alsóbb bíróságok, de helyesbítésre és kiegészítésre gyakran került sor. Egy esetben bizonyult a másodfokú bíróság által megállapított tényállás megalapozatlannak, amelyet nem tudott a harmadfokú bíróság kiküszöbölni és ebben az egy esetben került sor új eljárásra utasításra. Más esetekben mindig kiküszöbölhető volt.

Összefoglalva, mondhatjuk, hogy rendkívül színesek az ügyek és szinte mindenre található példa. Az önkényuralmi jelképek használatának vétsége bűncselekménynek a kérdése már az

Emberi Jogok Európai Bíróságán is feltűnt. Az általam vizsgált esetek között is van egy ilyen. Az alábbiakban szeretném a harmadfokú eljárás példajaként ezt a jogesetet bemutatni.⁵¹

Az első fokon megállapított tényállás szerint a vádlott bűnös önkényuralmi jelkép használatának vétségében, ezért a bíróság megrovásban részesíti. A tényállás: „A vádlott 2004. május 1-jén felvonuláson vett részt, amely felvonulás részben Magyarország Európai Unió csatlakozását ünnepelte, részben május 1-jét. A vádlott ebben az időben a Munkáspárt tagja volt, s egyik párttársa ellen önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt büntetőeljárás indult. A vádlott részben „szolidaritásból”, valamint egyfajta tiltakozásként az ötágú vörös csillag önkényuralmi jelképpé nyilvánítása ellen maga is kitűzött zakójának baloldali külső hajtókájára - jól láthatóan - egy ötágú vörös csillagot ábrázoló jelvényt. A vádlott és a vele együtt lévő személyek a Sz. téren gyülekeztek, majd onnan az I. útján keresztül a R. útra, majd a R. úton át a Zs. úton keresztül a B. ligetbe haladtak. A felvonuláson több ezer ember vett részt, a résztvevők pontos száma nem határozható meg. A vádlottal ezen alkalommal a P-i Televízió is riportot készített, amelynek a televízióban leadott műsorát látta a feljelentő is. A feljelentő 2004. május 3-án reggel 5 óra 30 perckor saját televíziókészülékén lefényképezte a vádlottat, amint a televízió riporterének nyilatkozik, s zakójának bal külső hajtókáján jól láthatóan viseli az ötágú vörös csillag jelvényt. Feljelentő ezt követően az Ügyészségre a 2007. április 24-én írt beadványában feljelentést tett, amely feljelentése alapján az Ügyészség 2007. április 27-én nyomozást rendelt el az ügyben. Vádlott a cselekmény elkövetésekor tisztában volt azzal, hogy az ötágú vörös csillagot ábrázoló jelképek viselése büntetendő cselekmény. A vádlott beismerte, hogy egy ötágú vörös csillagot ábrázoló jelvényt tűzött zakójának baloldali külső hajtókájára, azonban ennek ellenére bűnösségét nem ismerte el. Arra hivatkozott, hogy az ötágú vörös csillag a nemzetközi munkásmozgalom jelképe, és ő egyrészt azért tűzte ki ezt a jelvényt, mert május 1-jét - azaz a munkásmozgalom ünnepét ünnepelték -, másrészt párttársa iránti szolidaritásból, valamint hivatkozott arra, hogy Európában ez csak Magyarországon tilalmazott, valamint, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordultak párttársa ügyében. A védő a perbeszédében arra, hivatkozott, hogy a törvényhozó nem határozta meg egzaktan a vörös csillag színét, így nem lehet pontosan megállapítani azt sem, hogy a vádlott a vörös szín melyik árnyalatát viselte.

A bíróság megítélése szerint a törvényhozó képtelen lenne a vörös szín összes árnyalatát a törvényben felsorolni, illetve olyan egzakt módon meghatározni, hogy ez alól adott esetben ne lehessen kivételt találni. A vádlott ezen a törvényhozó által önkényuralmi jelképnek minősített jelképet nagy nyilvánosság előtt használta (kb. 3000 fő), hiszen ruházatának külső részére - mindenki által jól láthatóan - helyezte fel, azt láttatni engedte, sőt kifejezetten az volt a célja, hogy azt mások lássák, mivel maga is arra hivatkozott, hogy szolidaritásból tette ezt. Így megvalósította a vádlott az önkényuralmi jelkép használatának vétségét. A nemzetközi munkásmozgalommal való azonosulása, részben a párttársa elleni büntetőeljárással szembeni tiltakozásként tűzte ki, amely egyértelműen kizárja az ismeretterjesztő, oktatási, tudományos vagy művészeti célt, mellyen nem valósítaná meg a bűncselekményt, valamint az a körülmény, hogy Európa más államaiban ez a cselekmény nem bűncselekmény, még nem teszi az általa elkövetett cselekményt semmissé, mert a magyar törvény büntetni rendeli.”

A másodfokú bíróság felmenti a vádlottat az önkényuralmi jelkép használatának vétsége alól. „Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a vádlott és védője nyújtott be fellebbezést felmentés végett. A másodfokú bíróság észlelte, hogy az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás kismértékben megalapozatlan és ezért bizonyítást vett fel. Ennek érdekében helyesbítette és

⁵¹ <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim> – Bhar. 2/2010 (2012. 11. 10)

kiegészítette a tényállást, ami ezáltal már megalapozott volt. A következőkkel egészítette ki: A megtartott rendezvényen több ezren vettek részt, közülük többen viseltek ruhájukon ötágú vöröscsillagot ábrázoló kitűzőt. A vádlott által ez alkalommal a zakója hajtokáján viselt ötágú vöröscsillag két centiméter átmérőjű volt. E jelvényt egyebekben otthonában tartotta, azt sem e rendezvény előtt, sem azt követően nem viselte. 2004. május 1-jén a nemzetközi munkásmozgalom és az uniós csatlakozás napja alkalmából tűzte ki azért, hogy a nemzetközi munkásmozgalom eszméi iránti elkötelezettségét kifejezze, valamint szolidaritást vállaljon párttársával. A rendezvény ideje alatt a jelvény viselését senki nem kifogásolta. A vádlott a televízió riporterének interjút adott, amelynek alkalmával kép- és hangfelvétel készült. Ebben a riporter a kitűző viselésének okára irányuló kérdésére a vádlott a fenti tartalommal válaszolt. Az elsőfokú bíróság által levont következtetés a büntetőjogi felelősséget illetően téves volt. A másodfokú bíróság azt vizsgálta, hogy a vádlott konkrét cselekménye veszélyes-e olyan mértékben a társadalomra, hogy kívánatos a cselekmény büntetőjogi értékelése, amennyiben igen, milyen fokban. Cselekménye tényállásszerű, azonban a közvetlen környezet, az észlelők köre, az időpont, az alkalom, továbbá a jelvény mérete folytán sem volt alkalmas a cselekmény a köznyugalom megzavarására (amely a védett tárgya e bűncselekménynek), azaz félelemkeltésre, fenyegető hatás kiváltására. Ezt támasztja alá az is, hogy senki nem tette szóvá a vádlott cselekményét, a jelvény viselése ellen senki nem tiltakozott. Így a vádlott formálisan tényállásszerű magatartása az elkövetés konkrét körülményei miatt nem volt veszélyes a társadalomra. Azért sem veszélyes a társadalomra, mert azt nem a diktatúrával való azonosulás érdekében viselte. A vádlott által elkövetett cselekmény nem bűncselekmény.”

A harmadfokú bíróság kimondja a vádlott bűnösségét önkényuralmi jelkép használatának vétségében, ezért megrovásban részesíti. „A másodfokú ítélet ellen a büntetőjogi felelősség megállapítása végett az ügyész nyújtott be fellebbezést. A másodfokú bíróság megalapozott tényállása irányadó volt a harmadfokú eljárásban is. Sajátossága a vizsgált törvényi szabályozásnak, hogy az önkényuralmi jelkép nagy nyilvánosság előtti használatát, ha a törvényben felsorolt büntethetőséget kizáró okok nem állnak fenn, minden további feltétel nélkül büntetendő cselekménynek minősíti, függetlenül az elkövetés további körülményeitől. A rendelkezést több kifogás is érte, köztük olyanok, amelyek e jogszabály alkotmányellenességének az utólagos vizsgálatához vezettek. Az alkotmánybírósági határozat, azonban alkotmányellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasította, végső soron azzal a magyarázattal, hogy az önkényuralom idején sérelmet szenvedett emberek fenyegetettségének az elkerülése, s a köznyugalom védelme érdekében a véleménynyilvánítási szabadság büntetőjogi eszközökkel történő korlátozása szükségesnek és - nem utolsó sorban - arányosnak mutatkozik. E korlátozás hátterében a sajátos történelmi múlt, továbbá az ebből fakadó nyomós társadalmi szükséglet állhat. Érveinek kifejtésekor az Alkotmánybíróság tekintettel volt a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága által követett gyakorlatra is: a „Rekvényi kontra Magyarország” ügyhöz kapcsolódóan kiemelve azt, hogy a korlátozás megengedett céljának és szükségességének vizsgálatánál a Bíróság szem előtt tartja az egyes államok sajátos történelmi múltját és jelenét. Hasonló eset is történt: V. A.-t Pesti Központi Kerületi Bíróság önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt próbára bocsátotta, A Fővárosi Bíróság helybenhagyta a döntést. Ezt követően V. A. kérelmet terjesztett elő az Emberi Jogok Európai Bíróságához, arra hivatkozva, hogy az ötágú vörös csillag viselése miatti büntetőjogi elmarasztalásával megsértették az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 10. Cikke alapján biztosított véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogát. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a kérelmet elfogadhatónak nyilvánította, érdemben vizsgálta. Ennek során arra a következtetésre jutott, hogy a vörös csillag használatának a büntetőjogi tilalmazottsága

túlságosan széles körű, leginkább azzal, hogy az Egyezmény 10. Cikkének a védelme alá eső tevékenységekre és eszmékre is kiterjed. A kihirdetett határozatában megállapította, hogy a büntetőjogi beavatkozással megsértették V. A. kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának fenti ítélete az eljárás tárgyát képező ügyben nem alkalmazható a harmadfokú eljárásban, mert a büntetőjogi szabályozás módosítására, vagy annak nemzetközi szerződésbe ütközésének a megállapítására nem került sor a fent említett döntés hatására. Jelen ügyet a hatályos magyar jog alapján kell elbírálni: még a strasbourgi ítélettel elbírált ügygel maradéktalanul megegyező tényállás esetén is a hatályos jogot kell alkalmazni. A fenti ellentmondásokat a harmadfokú bíróság is észlelte, ezen belül azt, hogy a Btk.269/B.§ (1) bekezdés b) pontjában írt szabályozás - a jelenlegi formájában - nemzetközi szerződésbe ütközik. Ennek vizsgálata Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik. Tovább bonyolította a helyzetet, hogy a szóban forgó jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára irányuló eljárás indítványozására a harmadfokú bíróság nem volt jogosult. Ez okból a harmadfokú bíróság, a fentiekből származó kollízió elkerülése érdekében a vádlott ellen indult büntetőügyben az eljárást felfüggesztette, és az iratokat az alkotmánybírósági eljárás indítványozásának megfontolása céljából felterjesztette a Legfelsőbb Bíróság elnökéhez. A Legfelsőbb Bíróság elnöke azonban az iratokat - az alkotmánybírósági eljárás kezdeményezése nélkül - visszaküldte. A harmadfokú bíróság, miután az ügy megoldására eljárásjogi lehetőség nem kínálkozott, az anyagi jogi szempontokat vette vizsgálat alá; ezen belül is azt, hogy az elkövetés sajátosságaira tekintettel, valóban megalapozott következtetést lehetett-e levonni a cselekmény társadalomra veszélyességének a hiányára. Elsőként a Büntető Törvénykönyv Általános Részét áttekintve, mindenekelőtt a jogos védelem és a végszükség zárja ki a társadalomra veszélyességet, de emellett az is, ha a törvényhozó valamely körülménynek a Különös Részben ilyen következményt tulajdonít. Így - éppen a jelen ügyre vonatkoztathatóan - nem büntethető az önkényuralmi jelképek használata miatt az, aki...(lásd fentebb). Ezen túlmenően - noha viszonylag ritkán és rendkívül szűk körben - elfogadott a fenti ok hiányában történő felmentés akkor is, ha az adott esetben a bűncselekmény Btk.10.§ (1) bekezdésében meghatározott fogalmi elemei közül a társadalomra veszélyesség, valamely konkrét, egyedi vonás miatt, nem állapítható meg. Voltak olyan bírósági döntések, amelyek közös sajátossága az önkényuralmi jelképpel való azonosulás hiányában foglalható össze, A jelen ügyben azonban éppen ezek ellenkezőjéről volt szó. A vádlott az ötágú vörös csillagot politikai összefüggésben és a párttársával vállalt szolidaritásának jeléül használta, azért tehát, mert a jelképpel, annak ismert és a kívüljár felé közvetített jelentésével azonosult. Ezen belül nincs jelentősége a vádlott konkrét politikai hitvallásának. A cselekmény társadalomra veszélyességének a kérdését nem az elkövető szubjektív élményvilága felől kell megközelíteni. Döntő fontossága annak van, hogy a törvényhozó szerint a múltban sérelmet elszenvedett emberekben és azok különféle közösségeiben a tilalmazott jelképek pusztá használata fenyegetettség-érzést, konkrét tapasztalatokon nyugvó félelmet ébreszthet, ha az elkövető és a jelkép közötti azonosulás adott. Az észlelők körében ugyanis ez utóbbi eset már a totalitárius ideológiákhoz kapcsolódó embertelenségek megismétlődésének a félelmét keltheti fel. A harmadfokú bíróság ilyen okokból nem értett egyet a másodfokú bíróság kifejtett érveivel. E bűncselekmény ismérveinek az összessége ún. magatartási (immateriális) törvényi tényállás formájában került megfogalmazásra, ez azt jelenti, hogy a büntetendőnek nyilvánított elkövetési magatartás tanúsításával a bűncselekmény megvalósul, ahhoz további feltétel, vagy meghatározott eredmény már nem szükséges. Tehát a vizsgált törvényi tényállás minden eleme megvalósult, s a fentebb kifejtettek szerint a társadalomra veszélyesség hiányáról sem lehetett szó.”

Az ügy bonyolultsága is bizonyítja, hogy szükség van az egyes esetek minél szélesebb körben, minél több bíróság előtti vizsgálatára, ha az ügy természete megkívánja.

3. Jogsabályi változás/változtatás kérdése

Ennek a kérdésnek a megválaszolása attól függ, hogy a jogalkotás esetleg változtat-e a másodfokú eljárás szabályain. Szó esett róla, hogy bővülne a másodfokú bíróság reformációs jogköre, tehát szabadabban hozzányúlhatna az első fokon megállapított tényálláshoz. Ebből következik, hogy bővülne a harmadfokú eljárás is és nem csak az ellentétes döntések kiküszöbölésére korlátozódna. Megfigyelhetünk ugyanis jelenleg egy olyan gyakorlatot, hogy a másodfokú bíróság tart a harmadfoktól és adott esetben esetleg hatályon kívül helyez, mint hogy megváltoztat, vagy új ítéletet hoz a bűnösség kérdésében. Ha bővülne a másodfokú eljárás reformációs jogköre az azt is jelentené, hogy szűkülnének a hatályon kívül helyezési okok. Felmerült egy olyan gondolat is, hogy csak az abszolút hatályon kívül helyezési okok maradnának meg, a relatívak nem. És ha ez így lenne, akkor kellene módosulnia a harmadfokú eljárás szabályainak.

4. Elérte-e célját a harmadfokú eljárás bevezetése?

Mindenképpen szükség van rá, mert a harmadfokú eljárás nélkül ellentétes döntés születése esetén egysíkú lenne az elbírálás. Létrehozásának oka az volt, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás, vagy attól eltérő tényállás alapján juthatott ellentétes következtetésre a vádlott büntetőjogi felelősségét (vagy annak hiányát) illetően és így előfordulhatott, hogy a vádlott büntetőjogi felelősségét vagy annak hiányát a másodfokon rögzített tényállások alapozták meg és ez ellen már nem lehetett rendes jogorvoslattal élni és sérült a jogorvoslathoz való jog. Ezt a kutatásom alapján elérte a harmadfokú eljárás.

VI. Záró gondolatok

Egy jogorvoslati rendszer hatékonyságát és alkotmányosságát a harmadfokú eljárás önmagában nem biztosítja. Az eljárási törvényben foglalt garanciális szabályokkal összhangban érvényesülhet a követelményeknek megfelelően.

Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy egyfokú vagy kétfokú legyen a perorvoslat nem egyszerű feladat. Mindkettő mellett hozható fel érv és ellenérv egyaránt. A kétfokú mellett szól, hogy csökkenti a jogi kérdésre alapított rendkívüli jogorvoslatot, valamint a másodfokú bíróság hibáinak kiküszöbölésére ad lehetőséget, de ellene szól, hogy természetesen a harmadfokú bíróság is hibázhat és akkor még több perorvoslatra lenne szükség. Ellenzői hivatkoznak még arra, hogy nyilván a harmadfokú eljárás esetén a per esetlegesen tovább húzódik, ami adott esetben több költséggel is jár. Mindig is voltak, ma is vannak és biztosan a jövőben is lesznek olyan irányzatok, amelyek ellenzik a harmadfokú eljárást.

Visszatekintve azt is tapasztalhatjuk, hogy a Bp.-ben szabályozott harmadfokú eljárás és a jelenleg hatályos harmadfokú eljárás sok mindenben közös vonást mutat.

A másod- és harmadfokú eljárás között húzott párhuzamból láthatjuk, hogy mennyi hasonlóság van köztük és azt is, hogy a harmadfokú eljárás egy korlátozottabb eljárás. A jogalkotónak ugyanis ügyelnie kellett arra, hogy bevezetése ne eredményezzen túlságosan sok ügyet, ezért korlátok közé szorította a megindítását, valamint a lefolytatását.

Dolgozatomban azt kutattam, elérte-e a célját a harmadfokú eljárás bevezetése. Szükség van-e jogszabályi változásra, melyek a harmadfokú ügyes sajátosságai, és milyen mértékben vezet az eset elhúzódásához annak harmadfokú bíróság elé kerülése?

Tapasztalatom szerint beváltotta a hozzá fűzött reményeket, egy ellentétes döntés születése esetén egysíkú lenne az elbírálás. A jogszabályi változás szükségessége attól függ, hogy a jogalkotás változtat-e a másodfokú eljárás szabályozásán. Felmerült a másodfokú bíróság reformációs jogkörének bővítése, ami a harmadfokú bíróság jogkörének bővülését is eredményezné. A bírósági statisztikák szerint átlagosan 3-6 hónap alatt fejeződik be egy harmadfokú eljárás. Tekintve, hogy hazánkban az eljárások többnyire évekig folynak, ez az elhúzódás nem releváns.

Harmadfokra leggyakrabban vagyon elleni bűncselekmények kerülnek, melyekben gyakori a halmazati büntetés kiszabása és a társtettesként való elkövetés. Az esetek nagy részében a harmadfokú bíróság a reformációs jogkörét használja, azaz a másodfokú bíróság ítéletét megváltoztatja.

A voksomat mindenképpen a harmadfokú eljárás maradása mellett teszem le.

Tekintve, hogy - mint már fentebb is említettem - a vizsgált ügyek között többször előfordult hogy az elsőfokú (az ismertetett jogesethez hasonlóan) vagy ritkábban a másodfokú bíróság által megállapított tényállás kismértékben megalapozatlan volt, kiegészítésre illetve helyesbítésre volt szükség. Ez azt bizonyítja, hogy igen is van helye a magyar büntetőeljárásban a kétfokú perorvoslati rendszernek. Az ítékezés egy összetett folyamat, amelynek igazságosnak, törvényesnek és megalapozottnak kell lennie. Ezt segíti elő, hogy egy adott ügyet, adott esetben három bírói fórum is megvizsgál. Természetesen a harmadfokú bíróság is hibázhat, csakúgy, mint az első- és a másodfokú, de mindenképpen kisebb a tévedés esélye, ha több bíróság elé kerül az ügy. Ezt mutatja az is, hogy a legtöbb hiba az elsőfokú bíróságon fordul elő, számuk lényegesen csökken már másodfokon, és talán minimalizálódik harmadfokon.

Irodalomjegyzék

Művek:

- A büntetőeljárás törvény magyarázata 2. In: Csák Zsolt: A harmadfokú eljárás. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009., 1207-1246. o.
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata. In: Kárpáti György: A másodfokú bírósági eljárás, a harmadfokú bírósági eljárás, a rendkívüli perorvoslatok. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 1998., 213-261. o.
- Balla Lajos: A harmadfokú eljárás néhány aktuális kérdése. Előadás, Budapest, 2010. január 18., Magyar Bíróképző Akadémia, A harmadfokú eljárás
- Bánáti János, Belovics Ervin, Csák Zsolt, Sinku Pál, Tóth Mihály, Varga Zoltán: Büntető eljárásjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006.
- Beulke, Werner: Strafprozessrecht. Heidelberg-München-Landsberg-Frechen-Hamburg, 2010.
- Brodag, Wolf-Dietrich: Strafverfahrensrecht für Schulung und Praxis. Stuttgart-München-Hannover-Berlin-Weimar-Dresden, 2008.
- Fenyvesi Csaba-Herke Csongor-Tremmel Flórián: Új magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004.
- Herke Csongor: A büntető eljárásjog. Jogi szakvizsga segédkönyv. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012.
- Herke Csongor: A francia és olasz büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet, Pécs, 2012.
- Herke Csongor: A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet, Pécs, 2011.
- Herke Csongor - Fenyvesi Csaba - Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012.
- Herke Csongor - Hautzinger Zoltán: Büntető eljárásjogi alapkérdések. AndAnn Kft., Pécs, 2012.
- Kardos Sándor: A harmadfokú bírósági eljárásról. Előterjesztés, Debrecen, 2008. november 26., Debreceni Ítéltábla Büntető Kollégium
- Kardos Sándor: Jogorvoslat a büntetőeljárásban. In: Magyar jog, 2003/1. sz. 21-29. o.
- Pisani, Mario: Manuale di procedura penale. Bologna, 2006.

- Sanders, A. –Young, R.: Criminal justice. London, 2000.
- Schroeder, Friedrich-Christian: Strafprozessrecht. München, 2011.
- Weiland, Bernd: Einführung in die Praxis des Strafverfahrens. München, 1996.

Jogforrások (egyebek):

- <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Courts.svg>
- http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statisztikak
- <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim>
- http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_tagorszagok&id=14
- <http://www.supremecourt.gov.uk/>
- 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
- 2002. évi I. törvény indokolása
- I. Bhar. 192/2009
- I. Bhar. 242/2009
- II. Bhar. 2/2010
- II. Bhar. 304/2010
- II. Bhar. 67/2011
- II. Bhar. 80/2011
- II. Bhar. 99/2011
- I. Bhar. 106/2011
- II. Bhar. 112/2011
- II. Bhar. 196/2011
- I. Bhar. 234/2011
- I. Bhar. 352/2011
- II. Bhar. 380/2011
- II. Bhar. 393/2011
- I. Bhar. 45/2012
- II. Bhar. 94/2012
- II. Bhar. 113/2012
- II. Bhar. 135/2012
- II. Bhar. 147/2012

Rövidítések jegyzéke

Be.	<i>a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény</i>
I. Be.	<i>a büntetőeljárásról szóló 1962. évi 8. számú törvényerejű rendelet</i>
II. Be.	<i>a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény</i>
Bp.	<i>a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. Törvénycikk</i>
II. Bp.	<i>a büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény</i>
II. Bpn.	<i>a II. Bp. módosításáról szóló 1957. évi 8. számú törvényerejű rendelet</i>
Bkv.	<i>Büntető Kollégiumi vélemény</i>
CPP	<i>Codice di procedura penale, az 1988-as olasz büntető perrendtartás</i>
GVG	<i>Gerichtsverfassungsgericht, az 1877. I. 27.-ei bírósági szervezeti törvény</i>
MBA	<i>Magyar Bíróképző Akadémia</i>
StPO	<i>Strafprozessordnung, az 1877. II. 1.-i német Büntető Perrendtartás</i>